Krajina zrozená z moře

40 let od vyhlášení CHKO Labské pískovce

Petr Bauer, Karel Stein, Vladislav Kopecký a kolektiv

Skalnatá a osamělá krajina při zemské hranici – říká se jí také České Švýcarsko. Písek, připlavený před osmdesáti miliony let druhohorními řekami do mořské delty a stlačený do mohutné desky tvárné horniny. Do daleka se táhnou rokle a lesy. Ve dne se nad nimi nese jen volání krkavců a černých datlů, za noci je ozařuje pouze měsíc. Je možno jimi bloudit hodiny, dny, týdny, z cesty bolí nohy, desetitisíckrát je nutno překročit padlý kmen. Lze v nich prožít pocit samoty a v naprostém tichu poslouchat padající zrnka písku. Hluboko pod koberci rašeliníku vede cesta z hladce opracovaných pískovcových kvádrů. Dřevěné památky pohltil čas. Znamení vytesaná kdysi lidmi do skal – kříže, nápisy a letopočty – zůstávají. V Českém Švýcarsku je ukryto mnoho zvláštních věcí. (Miloslav Nevrlý)

Základní údaje

Vyhlášení
Výnosem Ministerstva kultury ČSR číslo 4946/72-II/2 ze dne 27. června 1972
Rozloha podle vyhlášení
245 km^2
Nadmořská výška
115 m (Labe, Hřensko; nejnižší místo v ČR) – 723 m (Vysoký Sněžník)
Maloplošná zvláště chráněná území
1 NPR, 10 PR, 5 PP
Sídlo Správy CHKO
Děčín

Historie ochrany území

První snahy o ochranu Labských pískovců nalézáme v zápise konzervátora Rudolfa Maximoviče z roku 1923, kde se píše: „Zájem uchování krajinných a přírodních krás zde vytčených jest zájmem veřejným. České Švýcarsko jest vhodným objektem turistického ruchu. Jde opravdu o významné objekty, neboť tato oblast má nejen v detaile (Prebišská brána, Edmundova a Divoká rokle „Wilde Klamm“), ale i jako krajinný celek nesporný charakter přírodní památky, vhodné ke zřízení parciální reservace. Proto má ministerstvo zájem na udržení území v dochovaném stavu, oddálení všech nebezpečí, která by mu hrozila, a na vědeckém probádání a využití.“
První komplexní návrh na velkoplošnou ochranu Labských pískovců lze nalézt v diplomové práci Dr. Jana Čeřovského z roku 1953 s názvem „Lesy v Děčínských stěnách“ s podtitulem „Návrh na zřízení státem chráněné přírodní oblasti Děčínské stěny“. Tento dokument byl velmi důležitý pro následující období, završené 27. června 1972, kdy byla vyhlášena chráněná krajinná oblast Labské pískovce o rozloze 324 km^2, která navázala na již vyhlášenou chráněnou oblast Saské Švýcarsko – Landschaftsschutzgebiet Sächsische Schweiz v tehdejší NDR, vyhlášené v roce 1956 na rozloze 368 km^2. Nesporné hodnoty společného území Labských pískovců vedly 28. dubna 1991 k vyhlášení národního parku Saské Švýcarsko (Nationalpark Sächsische Schweiz) na ploše 93 km^2. Po téměř deseti letech příprav a jednání byl 1. ledna 2000 zřízen na ploše cca 79 km^2 národní park i na české straně.

Skalní město Tiské stěny *Foto Jan Šmucar*

Příroda

Dramatický geologický vývoj

Původ krajiny Labských pískovců je nutno hledat na dně druhohorního křídového moře, kde se postupně usazovaly říční sedimenty, hlavně písky, štěrky a v menší míře také jíly. Ty se časem přeměnily v pevnou horninu. Koncem křídového období moře z této oblasti ustoupilo a obnažilo pískovcovou tabuli. Ve třetihorách byl geologický vývoj území ovlivněn vulkanickou činností, která se projevila vyzdvižením a rozlámáním zpevněných sedimentů a místy i výstupem roztavených vulkanických hornin. Území podléhalo a neustále podléhá vodní a větrné erozi. Ve čtvrtohorách dostává krajina dnešní podobu díky zvětrávání podél puklin v pískovcích a erozi vodních toků, a také rozdílnou odolností pískovce vůči zvětrávání. Tvrdší části pískovců, prostoupené vulkanity, železitými nebo křemičitými roztoky, vzdorovaly zvětrávání více než okolní měkčí pískovce.

Dokonale modelované je skalní město Tiských stěn, výjimečný je hluboký kaňon řeky Kamenice a unikátní a jedinečný kaňon řeky Labe s četnými rozsedlinovými jeskyněmi. Pozornost si zaslouží nejvyšší vrchol celého území – stolová hora Vysoký Sněžník (723 m n. m.), rozsáhlé skalní stěny a věže, ale i drobná skalní okna, výklenky, pseudoškrapy či voštiny.

Flóra a vegetace pískovců

Labské pískovce patří k oblastem, které se, obdobně jako další území kvádrových pískovců, nevyznačují vysokou druhovou početností cévnatých rostlin. Přesto se zde můžeme setkat s druhy, které jsou v rámci ČR opravdu výjimečné. Bezpochyby k nim patří silně ohrožený žabníček vzplývavý (*Luronium natans*). Tato vytrvalá vodní rostlina je u nás známa pouze ze dvou lokalit v Labských pískovcích. Roste ve stojatých, velmi

Vlevo: Kaňon řeky Labe *Foto Václav Sojka*

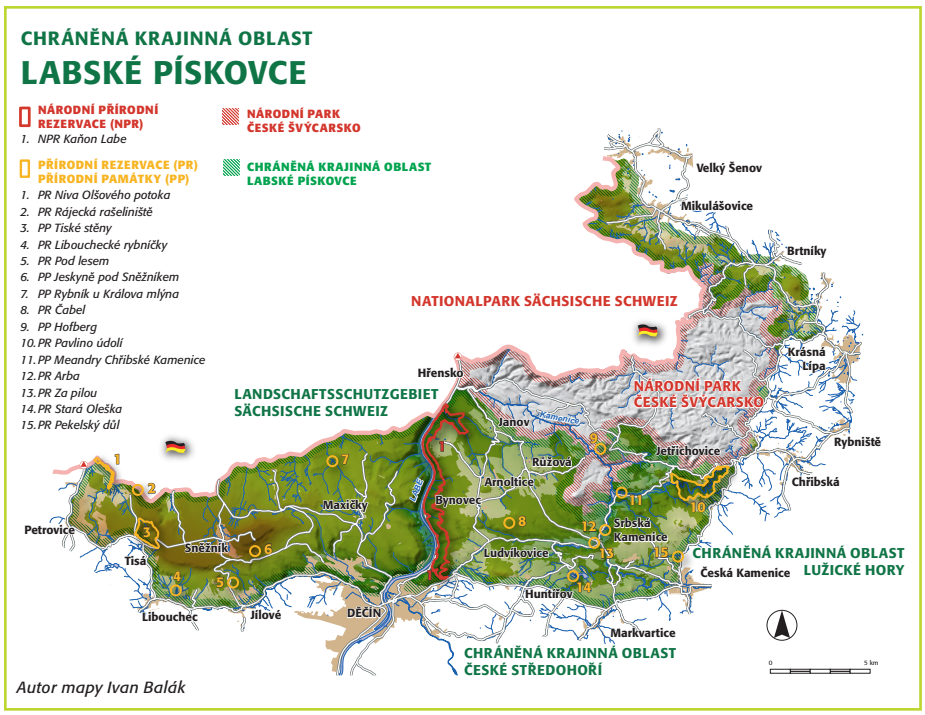

Autor mapy Ivan Balák

Modrásek očkovaný na živné rostlině krvavci totenu

Drobnokvět pobřežní – nejohroženější druh labských břehů

Obě fotografie Petr Bauer

čistých, průzračných vodách s minimálním obsahem minerálů a s mírně kyselou reakcí. Hlavní výskyt je situován v přírodní památce Rybník u Králova mlýna. Na revitalizaci a rekonstrukci této vodní plochy připravila AOPK ČR projektovou dokumentaci. Z výjimečných druhů je důležité zmínit třezalku pěknou a zejména drobnokvět pobřežní (*Corrigiola litoralis*), jehož poslední místem výskytu v ČR jsou náplavy řeky Labe od Ústí nad Labem až po státní hranici.

Raritou území je výskyt dvou druhů z čeledi blánatcovité. První z nich, blánatec kentský, byl nalezen poprvé v roce 1847 v rokli Uttewalder Grund na saské straně území, na české straně existuje pouze nedoložený údaj z Edmundovy soutěsky. Všechna naleziště patří dnes již bohužel minulosti, zejména v důsledku nadměrného sběru do herbářů. V druhém případě se jedná naopak o recentní objev samostatně rostoucích gametofytů vláskatce tajemného, které byly nalezeny na více místech Českosaského Švýcarska, poprvé v soutěsce Suché Kamenice u Hřenska.

Zajímavé je uplatnění submontánních a montánních druhů, vázaných na stinné rokle s inverzním klimatem. Jsou to např. devětsil bílý, sedmikvítek evropský či vranec jedlový. Teplomilné druhy jsou v území vzácné. Naprostá většina se jich vyskytuje v údolí Labe, které je nejteplejší částí pískovců. Zmínit lze hořčík jestřábníkovitý, kakost krvavý, čistec přímý či žluťuchu menší. Teplomilné druhy lze nalézt také na některých nezalesněných čedičových vrších, např. na Pastevním vrchu u Růžové i v jižní části CHKO Labské pískovce.

Orchideje jsou na území zastoupeny několika druhy, jedná se např. o vstavač osmahlý, Fuchsův a častěji se vyskytující vstavač májový.

Nejvíce zastoupenou vegetační jednotkou Labských pískovců jsou kyselé bučiny, jejichž rozšíření je vázáno na pískovcové podloží. Porosty těchto bučin jsou druhově extrémně chudé. Na vrcholcích skal a stěn se zachovaly reliktní bory.

Výjimečné druhy fauny

Faunistická jedinečnost Labských pískovců je dána zejména velkou lesnatostí, zachovanými vodními toky, pestrou zemědělskou krajinou, relativním klidem a nabídkou celé škály biotopů od vlhkých nížinných přes suché a teplé náhorní plošiny až k vlhkým horským na dně hlubokých roklí. To umožňuje výskyt jak horských, tak i teplomilných druhů v těsném sousedství. Důležitý vliv má koridor řeky Labe, který slouží jako významná migrační trasa směru sever–jih.

Fauna Labských pískovců měla původně téměř výhradně lesní charakter. Díky aktivitám člověka vznikly zcela nové krajinné prvky (louky, pole, sídliště), které zpestřily původní lesní faunu o druhy vázané na otevřenou krajinu a druhy synantropní.

Potvrzený je výskyt velkého množství druhů bezobratlých. K nejvýznamnějším z nich

Krmění mláďat na hnízdě čápa černého

Foto Václav Šena

patří raritní kobylka *Pholidoptera aptera bohemica*, reliktní střevlíci *Carabus irregularis* a *Bembidion argenteolum*, vymírající střevlík *Carabus nitens*, velmi vzácní tesaříci *Pachyta lamed*, *Ergates faber* a *Acmaeops septentrionis* a zástupci suťové fauny, střevlíci *Pterostichus negligens*, *Leistus montanus kultianus*. Na řadě míst byl zjištěn kriticky ohrožený roháček *Ceruchus chrysomelinus*, který je v kaňonu Labe doprovázen velmi raritním broukem *Prostomis mandibularis*.

Na podporu dvou druhů motýlů – modráska bahenního a modráska očkovaného – je uplatňován speciální management. Oba druhy jsou vázány na krvavec toten, který je živnou rostlinou pro jejich larvy. Ty po určité době opouštějí živné rostliny a jsou přenášeny do mravenišť, kde díky péči mravenců dokončují svůj vývoj. Ponecháváním neposekaných částí porostu při první seči či vhodným termínem sečí je na několika lokalitách v době jejich rozmnožování zajišťována přítomnost krvavce totenu v potřebném stadiu vývoje.

Přirozený tok řeky Labe poskytuje ideální podmínky mnoha druhům ryb s typickými představiteli parmou obecnou, candátem obecným, ježdíkem obecným, mníkem jednovousým a úhořem říčním. Celkové bohatství ryb tohoto vodního toku tvoří již více než dvacet původních druhů, které se zde i přirozeně vytírají. V povodí Jílovského potoka žije střevle potoční. V několika málo vodních nádržích byla zjištěna dnes již velmi vzácná slunka obecná. Od roku 1998 úspěšně probíhá repatriace lososa obecného do povodí řeky Kamenice.

Na území Labských pískovců byla prokázána přítomnost 16 druhů obojživelníků. Zajímavá je populace mloka skvrnitého, která v některých oblastech dosahuje značné početnosti. Při letošní jarní migraci byla odchycena blatnice skvrnitá. Z plazů má plošný charakter rozšíření ještěrky obecné a zmije obecné. V posledních letech přibyla pozorování užovky hladké.

U více než 130 druhů ptáků bylo prokázáno hnízdění. Pravidelně v celé oblasti hnízdí několik párů čápa černého a od poloviny 90. let opět i sokol stěhovavý. Lokality hnízdění obou druhů jsou pravidelně monitorovány, aby se eliminovaly rušivé vlivy jako turistika, horolezectví nebo lesní práce. U sov bylo hnízdění prokázáno např. u výra velkého a kulíška nejmenšího. Hnízdní hustota populace skorce vodního dosahuje na řece Kamenici jednu z nejvyšších ve střední Evropě.

V CHKO bylo zjištěno 65 druhů savců. Zdejší oblast poskytuje velmi vhodné podmínky pro 17 druhů netopýrů. Mezi nejčastěji pozorované patří zimující vrápenec malý či letní kolonie netopýra velkého na půdě základní školy v Jílovém, čítající přes tisíc jedinců. V zimě probíhá pravidelně již řadu let náročný monitoring netopýrů v rozsedlinových jeskyních labského kaňonu. Od počátku 90. let se na Labi opět pravidelně rozmnožuje bobr evropský. Stabilní je rozmnožující se populace vydry říční, která byla zjištěna na všech vhodných tocích včetně řeky Labe. U rysa ostrovida, jehož nový výskyt se datuje od 30. let 20. století, bylo již opakovaně doloženo rozmnožování.

Člověk a krajina

Osídlení Labských pískovců

Nejstarší doklady o osídlení zdejšího kraje pocházejí z doby mezolitu před 10 000 lety. Většinou jde o pazourkové nástroje a úštěpky, nalézané pod skalními převisy v hloubkách okolo jednoho metru. Lidé střední doby kamenné pozměnili krajinu jen zanedbatelně: na území Labských pískovců jich pravděpodobně žilo pouze několik desítek.

Zřejmě poprvé člověk významněji měnil zdejší krajinu a přírodu v době bronzové (asi 1500–700 let př. n. l.), kdy ji osídlil lid lužické kultury. Byla to převratná doba, kdy se lidé již intenzivně zabývali zemědělstvím. Zemědělské osady zakládali jen na nejúrodnějších půdách, proto v pravěku vzniklo souvislejší osídlení pouze v děčínské kotlině v údolí řeky Labe. Situace se změnila až v průběhu 6. století s příchodem prvních Slovanů, kteří osídlili nejen údolí Labe v okolí dnešního Děčína, ale i údolí říček Chřibská Kamenice a Kamenice. První Slované kvůli zemědělství zřejmě odlesnili malé enklávy v okolí Chřibské, Srbské Kamenice, Staré Olešky, Všemil a České Kamenice. V celkovém pohledu jejich řídké osídlení však ještě neznamenalo výraznější změnu krajiny Labských pískovců.

Vzhled území se začíná radikálně měnit až ve 13. století, kdy sem přichází nebývale velké množství obyvatelstva. Vznikají nové velké lánové vsi (např. Mikulášovice nebo Brtníky) a rozšiřují se i osady již založené. Pro zdejší oblast typické lánové vsi se od vsí středních Čech liší především tím, že nemají náves, usedlosti vymezují poměrně dlouhý prostor podél cesty nebo potoka ve dvou souvislých protilehlých řadách. Toto uspořádání je v některých případech dodnes patrné a je výrazným krajinotvorným prvkem.

Kolonizace kraje se rozvíjí ve 14. a 15. století. Vesnice se rozrůstají, počet obyvatelstva stoupá. V této době vznikají téměř všechny zdejší hrady, ponejvíce stavěné na odlehlých a nepřístupných místech v blízkosti důležitých komunikací. V 16. století dochází k výstavbě rybníků, sloužících jako zásobárna vody k plavení dříví, jsou zakládány ovčíny a pivovary.

Po třicetileté válce vznikají nové vsi (např. Kyjov, Vlčí Hora, Sněžná) a celý kraj především díky rozvíjející se textilní výrobě postupně bohatne. Prudce stoupá počet obyvatel, hustota osídlení tu dokonce tehdy byla vyšší než ve vnitrozemí.

Po 2. světové válce musela drtivá většina německého obyvatelstva opustit kraj, který spoluutvářela po šest století. V důsledku toho zmizely v průběhu druhé poloviny 20. století i některé osady (např. Zadní Doubice, Zadní Jetřichovice).

Lidová architektura

Nejběžnějším typem lidové architektury je stavba vytvořená z místních stavebních materiálů, prvotně ze dřeva ve formě roubení či hrázdění a pískovce. Charakteristickou stavební technologií je roubení – sestava vodorovně vrstvených trámů. Jedinečnou konstrukční specialitou zdejší oblasti je tzv. podstávka, která má doplňkovou nosnou funkci, ale i výrazně určuje architektonické řešení staveb. Typickou stavbou místní lidové ar-

Pravidelný jarní rozliv vody v nivě Labe *Foto Jan Šmucar*

chitektury je dům na obdélném půdoryse, přízemní nebo patrový, se šindelem krytou sedlovou střechou. Běžně se uplatňuje bednění, a to tradičně na štítech, kde je i výtvarně upraveno, dále na konstrukcích pavlačí, přístěnků, stodol a na doplňkových hospodářských stavbách. Od konce 18. století se výraznou měrou začala využívat břidlice jako střešní krytina nebo výtvarně řešený obklad štítů a stěn.

Drobné památky v krajině

Drobné památky v Labských pískovcích jsou pamětí kulturní krajiny. Vedle objektů sakrálního významu, jako jsou kapličky a boží muka, jde o pomníky postavené na místech tragických událostí či jako díkuvzdání za přežití nebo za pomoc v nouzi. Nacházejí se roztroušeně nejen v zemědělské krajině a v obcích, ale i uprostřed lesů. Mezi těmito drobnými objekty sotva najdeme dva stejné, tak různorodé je jejich provedení. Svědčí o dovednosti generací místních řemeslníků, kteří odedávna logicky využívali dostupný a snadno opracovatelný pískovec. Vztahují se k nim pověsti i legendy, pověrečná vyprávění, spoluvytvářejí místní názvy nebo slouží jako orientační body v krajině. Zatímco mnohé památky byly po 2. světové válce ničeny, v současnosti se některé začaly opravovat a jiné – ty cennější – se zcizují. I dnes tak podávají určitou zprávu o lidech, kteří obývají zdejší krajinu.

Výletníci, turisté a horolezci

Odlehlé tajemné rokle a pískovcové labyrinty byly ideálním zdrojem podněcujícím lidskou fantazii, touhu po poznání a jedinečnosti prožitku. Již v době postromantismu v 19. století byly proto Labské pískovce oblíbeným výletním cílem. Putování krajinou bylo zpočátku převážně zálibou šlechticů, učenců a umělců. Rostoucímu zájmu o přírodní krásy vycházeli vstříc majitelé zdejších panství výstavbou cest, stezek, mostů a zřizováním vyhlídek. Kinští začali systematicky zpřístupňovat českokamenické panství od 30. let 19. století. Mimo jiné zbudovali chatky na Vilemínině stěně, Rudolfově kameni a v roce 1856 na Mariině skále. Také Clary-Aldringenové, majitelé sousedního bynoveckého panství, velkoryse investovali zejména do turistických atraktivit Pravčické brány a soutěsek Kamenice, kde byla v roce 1890 zahájena plavba na člunech.

K prvním sportovním horolezeckým výstupům na území dnešní republiky došlo v roce 1888 v okolí Pravčické brány. Významné skalní věže byly zlezeny ještě před 1. světovou válkou, po které se horolezecké cíle rozšířily na menší skály. K průkopníkům ze Saska se brzy přidružili zdejší Němci a po roce 1945 přebírají iniciativu čeští horolezci. K oživení pískovcového lezení i turistiky došlo koncem 60. let a v 70. letech, kdy bylo zrušeno hraniční pásmo, v němž se nacházela část lezecky atraktivních oblastí. Po roce 1970 se okruh horolezeckých cílů rozšířil o cesty na masivy. V Labských pískovcích, stejně jako v jiných pískovcových oblastech, se horolezectví dnes stalo masovým sportem. Na některých lokalitách může způsobovat neúměrné zatížení prostředí s negativními dopady na přírodu.

Lidová architektura v obci Kamenická stráň *Foto Petr Bauer*

Péče o přírodu a krajinu

Nezvaní hosté

Invazní druhy rostlin, které představují nežádoucí konkurenci pro původní druhy, se na území Labských pískovců rozšiřují převážně podél komunikací, vodních toků a na místa ovlivněná lidskými aktivitami. Jejich eliminaci je věnována v posledních 20 letech velká pozornost. Na celém území je systematicky prováděna likvidace křídlatky japonské a křídlatky sachalinské. Díky tomuto úsilí se podařilo některé části území zcela vyčistit a na zbytku je jejich rozšíření významně redukováno. I další druh, netýkavka žláznatá, je systematicky likvidována, a to na celém území s výjimkou kaňonu řeky Labe. Z území národního parku je odstraňována v rámci projektu financovaného z Operačního programu Životní prostředí borovice vejmutovka a je nahrazována původními dřevinami.

Další projekt financovaný z OPŽP, zaměřený na eliminaci norka amerického, prokázal, že jeho populace v území je mnohem nižší, než se původně předpokládalo.

Opět je u nás můžeme vidět

V minulosti vlivem činnosti člověka vymizely z území Labských pískovců některé druhy rostlin a živočichů či se jejich populace dostaly na kritickou úroveň. Jedním z cílů Správy CHKO Labské pískovce je dlouhodobá a systematická podpora těchto druhů a jejich opětovný návrat do zdejší krajiny.

Velkým úspěchem je realizace dvou repatriačních projektů, a to pro sokola stěhovavého a lososa obecného, na kterých se podíleli i pracovníci Správy. Díky projektům v současnosti hnízdí na české straně Labských pískovců pravděpodobně 10 párů sokola stěhovavého a spolu s asi 20 páry na saské straně tvoří největší populaci ve střední Evropě. Ta významnou měrou přispěla k jeho šíření do okolí. Dnes jsou pravidelně obsazována hnízdiště v Lužických horách, na Kokořínsku i v Českém středohoří. Úspěšný byl i projekt zaměřený na návrat lososa obecného, kdy byl před 10 lety zaznamenán první zpětný tah do řeky Kamenice, kde je pravidelně vypouštěn. Od té doby bylo několikrát pozorováno i jeho rozmnožování. Jednou z hlavních repatriačních lokalit je přírodní rezervace Pavlínino údolí, kde se vypouštění lososů pravidelně účastní také pracovníci Správy CHKO. Zdejší rybí přechod však bohužel poškodily ničivé povodně v létě 2010.

Příkladem podpory druhů, které z území téměř vymizely, jsou i opatření na návrat střevle potoční a slunky obecné. Vodní plochy v přírodní rezervaci Libouchecké rybníčky slouží jako zdrojová populace pro vysazování těchto ryb na vhodné lokality. Vedle živočichů je věnována péče i rostlinám. Velmi úspěšná byla snaha o namnožení původních topolů černých a jejich vysazení zpět na původní lokality, odkud převážně vlivem činnosti člověka vymizely. Z posledních dochovaných jedinců v okolí Litoměřic byly ve spolupráci s dalšími subjekty ode-

brány větve s květními pupeny, provedeno umělé opylení a výsev semen. Dopěstované stromky o výšce cca 1,5–2 m byly vysazeny na vhodné lokality a dnes je již možné vidět v kaňonu řeky Labe pět až šest metrů vysoké jedince.

Přeshraniční spolupráce

Dohoda mezi Ministerstvem životního prostředí České republiky a Státním ministerstvem životního prostředí a územního rozvoje Saska z roku 1991 dala oficiální základ spolupráci v ochraně přírody mezi správami CHKO Labské pískovce a NP Saské Švýcarsko. Od této doby probíhá pravidelná výměna informací a zkušeností, pravidlem se staly společné porady správ, které dnes již mají jednotný pohled na koncepci rozvoje území. Správy intenzivně spolupracují na konceptu práce s veřejností a hledají vhodné cesty, jak na ni působit a vychovávat ke kladnému vztahu k ochraně životního prostředí. V rámci partnerství proběhla řada reciprocních přednášek, exkurzí a výměnných pobytů mládeže. Nejintenzivnější je spolupráce odborných pracovníků: v současnosti je dokončován společný rozsáhlý projekt floristického mapování oblasti Českosaského Švýcarska a zejména probíhá proces certifikace spolupráce obou národních parků a Správy CHKO v rámci Federace Europarc. Proběhne-li úspěšně, Labské pískovce budou v ČR historicky první CHKO, která získá tento mezinárodní standard spolupráce.

Pískovcový skalní útvar v Tiských stěnách
Foto Jan Šmucar

Práce s veřejností

Počátky ekologické výchovy jsou spojeny s iniciativou, kterou vyvinula sousední Správa národního parku Saské Švýcarsko. Další perspektivy se otevřely s nabídkou německé komerční banky zaplatit několik praktikantů, z nichž někteří by pracovali na Správě v Čechách. První kontakty se uskutečnily v rámci výměny mládeže v létě 1992 a od té doby se výměna smíšených skupin stala tradicí. Systematická ekologická výchova byla na české straně zprvu umožněna díky trvalé podpoře Správy národního parku Saské Švýcarsko. V současnosti má ekologická výchova prováděná Správou CHKO již svou vlastní tvář. O její programy projevují pravidelně zájem základní školy. Velkou oblibu si také získaly výstavy a přednášky, které se konají v budově Správy, a výlety pro veřejnost. Snaha přiblížit co nejširší veřejnosti zajímavosti ze života významných druhů živočichů, kteří se na území vyskytují, vedla Správu společně s partnery k vydávání komiksů v rámci edice „Příběhy z Labských pískovců“. Samotným zaměstnancům Správy CHKO přináší tato činnost radost a netradiční vnímavější pohled na problematiku ochrany přírody.

Co nás čeká

V posledních letech narůstají, stejně jako jinde v ČR, snahy o rozšíření zástavby do volné krajiny. Zdejší území je charakteristické velkou lesnatostí, podíl volné krajiny je poměrně malý. Jeho další snižování by mělo přímý negativní vliv na živočichy vázané na tento typ prostředí i na zachování typického krajinného rázu.

Stále přetrvává snaha o zlepšení plavebních podmínek v dolním úseku řeky Labe. Současně navržený způsob, tedy výstavba plavebního stupně v Děčíně-Loubí, by svými důsledky významně ovlivnil v mnohých ohledech unikátní kaňon řeky Labe a na něj vázané druhy rostlin a živočichů.

Dalším v současnosti řešeným problémem je snaha o snížení zátěžového vlivu vysoké návštěvnosti v Tiských stěnách. Byl zpracován projekt protierozních opatření a koncem roku 2009 byla podána žádost o podporu z OPŽP na realizaci opatření „PP Tiské stěny – Projekt technických opatření k zajištění protierozní ochrany“. Žádost byla počátkem roku 2010 akceptována a v polovině roku 2012 by měla začít realizace. Jedná se o vybudování řetězových zábran pro usměrnění pohybu návštěvníků, schodišť, zpevnění povrchu kamennou dlažbou a výsadbou místně původních druhů dřevin. Za účelem zastavení eroze budou dále zhotoveny přehrážky a kamenné svodnice. Na jaře byla mezi Agenturou ochrany přírody a krajiny ČR a Obcí Tisá uzavřena partnerská smlouva o účasti na výkonu povinností vyplývajících z realizace projektu. Správa připravuje i přehlášení přírodní památky Tiské stěny, aby bylo možno na základě lépe stanovených bližších ochranných podmínek eliminovat nepříznivé dopady vysoké návštěvnosti.

Autoři pracují na Správě CHKO Labské pískovce a krajském středisku Ústí nad Labem

SUMMARY

Bauer P., Stein K., Kopecký V. et al.: The Landscape Born from Sea – 40 Years since Establishing the Labské pískovce/ Elbe Sandstone Protected Landscape Area

The sandstone landscape in northern Bohemia, also known as the České Švýcarsko/Bohemian Switzerland, was declared a Protected Landscape Area (PLA) in 1972. At that time, the PLA covered 324 km^2, followed up by a PLA just in neighbouring Saxony. In 2000, a part of the Czech PLA became the České Švýcarsko/Bohemian Switzerland National Park. Mesozoic sandstones, which had been later influenced by volcanic activities, are bedrock within the area. The current landscape scenery was finally shaped by erosion in the Quaternary Period. In addition to bedrock and relief, flora is influenced by the fading Oceanic climate as well as by human activities. The Elbe River runs through the landscape. On its floodplain deposits, there is the last site in the Czech Republic where the Strapwort (*Corrigiola litoralis*) occurs. Due to the Atlantic Salmon (*Salmo salar*) re-introduction into the Elbe River having been carried out since 1998, the PLA was repopulated through the important migration route by the above fish species. Some Black Stork (*Ciconia nigra*) pairs regularly breed in the PLA and since the mid-1990s the Peregrine (*Falco peregrinus*) has been also nesting there. The oldest evidence for human presence there is from the Mesolithic period. The landscape scenery had been step-by-step modified by continuing human colonization: the ratio between forested area and those settled by humans had been particularly changed. Later, the human settlements were influenced by the industrial development and expulsion of Germans after the World War II. The later event resulted in destruction of valuable folk architecture buildings and decline in agriculture. In addition to performing state/public administration, the Labské pískovce/Elbe Sandstone PLA Administration provides measures to maintain and restore valuable natural or semi-natural habitats.